

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVIII
ч. 21 – 24
18. мая 2008
ціна 6,- Ск

• Учасніцы святочнай прэзентацыі словенскай версіі кніжкі *Народ нывыдкы (Národ znikadial)*: (злева) проф. П. Р. Магочій, др. О. Глосікова, мр. В. Падыя, проф. П. Мештыя, М. Шмайдова, Р. Каконі, М. Шлосерова, М. Пауук, М. Шлосерова, П. Лебек, Я. Кресаківа, Н. Кушко, Й. Ареггер і др. О. Гаркова.

Достойна акція в книжніці Словенського народного музею...

... у Братіславі была 16. юна 2008, а то прэзентацыя словенскай версіі кніжкі *Народ нывыдкы (Národ znikadial)* за учасці аўтара, професора Торонцкай універсітэты ў Канаді – **Павла Роберта Магочія**. Того як першаго прывітаў „домашній пан“, заступца г'енэралнаго дырэктара спомінанаго музею – **проф. ПгДр. Павол Мештыя, др. н.**, а потім прывітаў і далшых чэстных гостів, глывно двох амбасадорів, а то Швейцаріі – **Йозефа Ф. Ареггера**, і Булгаріі – **Оргіана Гаркова**, г'енэралну дырэктарку секцыі меншыновых і рэгіональных культур Міністэрства культуры СР **ПгДр. Яну Кресаківа** і іншых. Мідзі притомнымі гостямі былі і першый таёмнік Посолства Польскай рэспублікі **Піотр Лебек** і трэці таёмнік Посолства Руськоі федэрацыі **Ігор Колесенков**.

На зачатку добру атмасферу зрабіла моладу русінска співачка з Братіславы, родачка з русінскаго села Потічкі – **Марія Шмайдова**, а урывкі з кніжкі П. Р. Магочія прачітала **Марія Шлосерова**. Потім „модэратар“ акцыі П. Мештыя павіў пару речін о великім вызнамі прэзентаваной кніжкі і подзяковаў аўтарам, же така патрэбна кніжка узрэла світло світа і є прэзентавана в глывнім місті СР – Братіславі. Потім поступно даваў слово вшыткым тым, котры сіділі за „прэсідніцкым“ сталом: **Мр. Валеріеві Падыякові, к. н.**, **Мр. Александрови Зозулякові, проф. Павлови Робертови Магочіеві** і **ПгДр. Ольгі Глосікові, др. н.** Вшыткі тоты ся поділялі на створіню кніжкі, а послідня з них – на прыправі достойнай прэзентацыі той кніжкі.

Конец той акцыі належав учаснікам **культурнаго програму**: співачці **Марії Шмайдовій** у допроводі знамого акордеоністы **Раймунда Каконія** і віолончелісты **Яні Шішкові-Енглеровій**. Но а як то звикне быти на таких прэзентацыях, завершінем все є **автограмаіада**, также каждый учаснік дістав задарьмо кніжку із підпісма аўтара. А самы саменький конец ся нігда не заобыйде без погара доброго вина і даякой той закускы, в тім выпаді ю забезпечіла дырэктарка **Музею русінскай культуры у Пряшіві, пані Глосікова**, і жены з **книжніці Словенського народного музею в Братіславі**.

Также прэзентацыя серіі кніжок у різних языках під назвов **Народ нывыдкы** дотепер была нелем у Братіславі, але і в Пряшіві, Ужгороді, Києві, Мараморш-Сігеті. Выдання той кніжкі у хорватскім, чеськім і польскім языку може увидити світло світа того року, так потім прэзентацыя той барз ужыточной кніжкі (*ужыточной зато, же служить як інформатор о історії карпатських Русинів про маёртны народ і остатні народностны меншыны в тій-котрій державі*) буде в далшых містах і краінах, чім ся лем потвердыт, же тото выдання можеме сміло назвати **русінскым мегапроектм**.

А. З., фоткы аўтара

Што Русинам поможе, жебы пережыли?

Вопрос, што забезпечит пережыта народа, дають сі Косовчане, Баскы, Курды, на Словенску може Булгары, карпатскы Німці. На тот вопрос є много одповідей. Такой вопрос сі кладуть і представителі Русинів, переважно русінска інтелігенція, котра хоче, жебы народ skutочно пережыт.

Далша часть Русинів є к тому проблеме індиферентна, але думать собі, же на захрану властного народа треба дашто зроби. Но а наконец тотальны „русінскы раціоналісты“ твердят, же народностный вопрос уж в новій Европі не має місце і не треба ся ним занимати, додаваючі, же кідь жыме на Словенску, маме сі вшыткы писати народность словенську.

Такий погляд бы наісто побавив гордого Мадяра, а кідь нагодов Русин дале стояв на своїх, брат Мадяр бы му зробив лекцію на тему, што значить народна гордость і патріотизм. Таке школня бы наісто помогло Ромам, но парадоксно і Словакам, котры жыють в Мадярську.

ЕВРОПА НЕ БУДЕ ЄДНОФАРЕБНА

Зо сучасной сітуацыі в Европі є ясне, же Европа лем тяжко буде єднофарэбна. Народны рухы ся од непамяти періодічно повторяють, жебы потім на даяый час затихли і по сконцентрованню сил і набратю темпа ся назад появили на волнах історичных змін в тім-котрім реґіоні. То є і припад карпатських Русинів, котры жыють в історичній Карпатській Руси, на границях Польска, Словенска і бывшой Підкарпатской Руси, на котрій жыє найбівша часть того малого народа без штату.

Русины жили в Угорську наперед з привілеґіями, потім їх стратили і мусили одразити мадырїзачны снагы. Взяк Чеськословенска з інтеґралнов теріторію Підкарпатской Руси значів верх в історії Русинів. Потім але пришла война, Підкарпатська Русь ся стала частів Мадярська

а наслідно од 1946 року ей анектавав сталінський сістем як часть Советского союзу, абы ся по выше штиридцятх роках, в року 1991, стала тзв. Закарпатська Україна дефінітивно частів сучасной України.

Маючі в мерку історичны кривды, пріорітно на забезпечіня екзістенції Русинів як народа треба, абы Европа зареґістрвала Русинів і підпоріла в сучасности процесы о автономне поставліня теріторії Підкарпатська Русь в рамках України. Но в першім ряді, абы держава Україна, покы претендує на інтеґрацію до Европы, узнала Русинів як самостатну народность. Кідь европскы інштитуції упозорнят на русінський вопрос, буде то часточна сатісфакція за кривды минулости.

Днесь быти Русином є подля дакотрых модерне, старша г'енэрація назву Русин, Руснак розумить як дегонестуючу, бо у многих то евокує Русько, заосталость, комуністічну ідеолоґію, репрезентовану „выходнярем“ русінского походжіня Василём Біляком.

Русины на Словенску суть днесь в інакшій, ліпшій позиції. Суть штатом узнаваны, фінанчно підпорваны у своїх культурно-сполоченських актївах. Нихто їм не сперать голосити ся к своїй народности, своему коріню. Тогды властно што треба Русинам на Словенску, жебы тот автохтонный народ Карпат, котрый має в сучасности штатут народностной меншыны, пережыт?

ПРІОРИТЫ РУСИНІВ

Можеме бісідовати о чотырех пріорітних областях: **школьська область, медії, церквы і, самособов, політіка. То суть настрої на захрану Русинів.** А слово захрана не є абсолютно наднесене. І протом мусить продовжовати процес захраны ці обнови народа, зачатый по році 1989, але в модернім розуміню. Днесь не стаіть выдавати новинкы,

часописы, котры мають барз малый досяг на Русинів і замірєвати ся на утримованя звывів, традицій і фолклору, котры барз мало пробуджають народну свідомость. Значіня школ не треба спеціально підкреслєвати, каждый розумить їх змысел про будущность Русинів. **Є акутна потреба** зрядити в прибіжно 90-тх селах Пряшівского краю школы з русінським навчалным языком. Треба тж зрядити русінську гімназію і масівно впливати на молодых Русинів, абы штудовали русіністіку на Пряшівській універсітї, чім бы ся виховали сособы русінскы учітелі.

Неминучім ся стає заложіня приватного радія і телевізії, котры бы высылали на цілій теріторії історичной Карпатской Руси і мали бы вызначну роль у взаємных контактах Русинів у окремых краінах. Кідьже Грекокатолицка церква на Словенску як цілок в сучасности приспівать процесу асіміляції Русинів, треба вызначіти русінскы фарности і жадати Ватікан о выменованя грекокатолицкого єпіскопа про Русинів.

А наконец, в посліднім часі ся дедале вець укажує потреба політічной учасці Русинів у справованю общественных діл. Цалком добрі сі можеме представити тж культурну автономію Русинів в рамках Словенска.

То суть пріоріты, на котры треба, самособов, великы фінанчны дотації а тж політічну підпору. Много наповість далша судьба історичной Підкарпатской Руси і смерованя України. Уж днесь є але ясне, же ціло Русинів падає і о утриманя ідентіты буде треба заботєвати. Лемже кідь тот бой Русинів за ідентіту зістане лем на уровні „корчмовых діскузій“, надій на ліпшу будущность не будуть мати. Русины мусять найти страчену політічно-народну ідентіту. А протом ворос екзістенції **самосправной теріторії явить ся з довгодобого погляду як єдина алтернатїва.**

Мр. Петро КРАЙНЯК, Пряшів

Стрічі председа Світової рады Русинів у Вашінгтоні

Вашінгтон, США. Прэсда Світовай рады Русинів (СРР), професор **Павел Роберт Магочій** ведно з делеґацію Американів русінского походжіня навцівав **посолства Румунії, Хорватії, України і Сербії**. Тота навціва є уж **четвертов**, котру зреалізовала делеґація Світового конґресу Русинів (передтым были у Вашінгтоні і Києві), і были **орґанізаваны вашінгтоньсков філію Карпаторусінського общества в США**. Професора П. Р. Магочія спроваджали **Джон Ріґетті**, прэзідент Карпаторусінського общества, і членове філіальной орґанізацыі: **Ларрі Бріндза, професорка Елейн Русинко і Крісті Сліфкей**.

У **Посолстві Румунії** карпаторусінську делеґацію прїяв посол **Космінон Веріта**. Професор Магочій поінформовав посла о успіхах Девятого Світового конґресу Русинів (СРР), котрый ся одбыв в місті Мармарош-Сіґет в Румунії 21. – 24. юна 2007, і тж о теплім прїятю представітелів СРР у румуньскім парламенті 5. фебруара 2008. Але делеґація американьскых Русинів высловила свою неспокійность у звязі з **негатівнов одповідів представітелів міста Мармарош-Сіґет на пропозицію іншталовати меморіалну таблу** (в русінскім і румуньскім языках) **на стіні бывшого окресного суду** (днесь будова містського уряду), котра є памятков на перенаслідованя православных Русинів у роках 1913 – 1914. **Посол Веріта**

прїобіцав, же він особно ся сконтактує з представітелями влады в Букурешті, жебы зробили вшытко потрібне на вырїшіня даного problemu.

У **Посолстві Хорватії** карпаторусінська делеґація ся стрітила з першов таёмнічков **Сандров Штетіч**. Професор Магочій ей поінформовав о тім, же попершыраз од свого взнику будучій 10. СРР ся одбуде часточно і в Хорватії, конкретно в селі Петровці, 6. юна 2009. Прэсда СРР тж поставив офіціальный вопрос о вызначіню народностной меншыны в Уставі Хорватії і поставив конкретный вопрос, ці є важным фактором того вызначіня екзістенція „матерьской краіны“ даной народности за границями Хорватії.

Окреме знепокоїня выкликує статус орґанізацыі **Дружтво Руснак**, котре репрезентує Русинів (Руснаків) Хорватії і є гостительсков орґанізацыю 10. СРР у тій державі. Професор Магочій офіціально **пожадав выяснити прічыны владной політікы, подля акой Дружтво Руснак не має право діставати фінанції прїямо од Рады народностей Хорватії, але лем через проукраїнскы орьєнтоване Дружтво Русинів і Українціє Хорватії.**

У **Посолстві України** делеґацію прїяв радця посолства **Олександр Александрович**. За послідні три roky то є уж третя навціва Американів русінского походжіня на українсь-

скій амбасаді в США. Делеґація высловила неспокійность з фактом, же не дістала одповіді на вопрос, ці „План заходів щодо вирішення проблеми українців-русинів“ з 1996 року іщі все є платный. Одбыла ся тж дость інтензівна дебата о недавных розпорных актїях України односно вызначіня Русинів як окремой народности. Професор Магочій подав меморандум на тоту тему під назвов „Нерішучість України призводить до екстремізму“. (Буде опубліковане у наступнім чіслі.)

У **Посолстві Сербії** прэсду СРР і делеґацію Американів русінского походжіня прїяв шарже дафер **Владімір Петровіч** і першый радця посолства **Дердь Матковіч**. Делеґація поінформовала посолство о будучім 10. СРР, котрый буде на другый рік уж другый раз у Руськім Керестурі, але по першыраз в незалежній державі Сербії. Пан Петровіч высловив велику вдячность за тоту інформацію, а тж **прїобіцав підпору з боку посолства в тім, жебы ся конґрес одбыв успішно. Передувшкым прїобіцав забезпечіня додання віз делеґатам країн, котры потребуьт вступны віза до Сербії (іде о делеґатів з України).** Професор Магочій тж опаковано поставив пожадку одповісти на вопрос односно вызначіня народности в сучасній Сербії: **ці потребуьт Русины мати „матерьску землю“ на то, абы мали право на статус народности.** *Карпаторусінський научный центр в США*

• У польскім місті Криніця 23. – 24. мая 2008 было 5. Біенале лемківскої/русиньскої культури, в рамках котрого была выставка фотографій і образів, міджі нима і пряхівського маляра Н. Гайдоша (позерають на ёго образы Н. Гнатко з Хорватії і С. Орос зо женов із Сербії), і міжнародный семінар у русиньскої культурі і языку, де за Інститут русиньского языка і культури выступила директорка А. Плішкова, і передана Премії А. Духновича за русиньску літературу тогорічний лауреат І. Гарді-Ковачевич із Сербії, і богатый фольклорный програм, в яким выступили: (зліва долов) Анасамбель пісні і танцю з Руського Керестура (Сербія), Ластівочка із Пржемкова (Польско) ці Барвінок із Камюнки (Словенсько), ведучих котрых діпломом, сувенирами і квітками оцінив главный гасда біенале – А. Колча (передає споминаны дяковны предмети ведучому Барвінка М. Карашови).

НАПИТИ СЯ СВІЖОЙ ВОДОЙ...

(3 п'ятого міжнародного Біенале лемківскої/русиньскої культури)

Поки знаме наших приятелів, братів Лемків у Польщі, они все способны приготувати богатый програм на окремих акціях. Не жыють так компактно, як наприклад мы на Словакії, або Русины на Підкарпаті, зато але з глубов, главно із серцем приймають русинство. Я рада пришла міджі них, а то на позвання председа Стваришыня Лемків в Польщі Андрія Колчі, пришла ем там, абы-м ся напилася свіжої води із духовного лемківського студника. В історичнім місті Криніця, яке має за собов 500-річну купельну традицію, де уж п'ятий раз (од 23. до 24. мая 2008) одбыло ся міжнародне Біенале лемківскої/русиньскої культури, організаторами якого были: Стваришыня Лемків в Польщі, Світовий конгрес Русинів, Уряд міста Криніця. Было што вказовати і з чім ся похвалити. Два дні были повны співу, танцю, слова, роздумів, стріч. А то вшытко по русиньскы, по своєму, сердцю милому. Записник был повный, выберам з него пару думок.

ПОЧИЛІВІСТЬ НИКІФОРОВИ

Такой перший день был вражаючий. Одбыла ся панахіда над гробом Епіфана Дровняка-Нікіфора, славного істинного лемківського маляра, який походив із міста Криніця (міджі іншым, выставка ёго творів была інсталювана в Шаріській галерії в Пряшіві до 8. 6. 2008 – позн. авторкы). На цінтерю, який ся находить під православных церквоч, і де ся покоять остатки того необычайного маляра і чоловіка, звучала наша молитва, духовна пісня, а в панахиді участвовали як православный, так і грекокатоліцькы священники з Криніці. Із стишком на честь Нікіфора выступив Петро Трохановський, але выступили і окремы колективы з піснями. Не без чувства значна громада приймала особность Нікіфора, який перешов страстну путь свого жывота і став ся частів жывота Криніці, ёй легендов. (днесь є ту готел Нікіфор, брічка з тым назвом і іншы артефакты). Учасники панахиды ся пересунули к памятнику Нікіфорови і за великой участі колективів домашніх і заграничных представителів русиньскых делегацій з окремих штатів (Польщі, Словакії, Мадярська, Сербії, Хорватії) покляли квіткы к памятнику малярёви. Пак ся одбыла маніфестація колективів містом, аж к Головной пияльні в купельнім домі, а то за співу і граня (знаме сі представити в Пряшіві таку маніфестацію містом, наприклад к Памятнику А. Духновича? – позн. авторкы), де ся одбыв главный програм біенале. Поки ся так стало, участники собі могли полпозерати выставку художніх работ Тересы і Петра Косачыговых, Михала Коцура, Степана і Лідії Тепеловых, русиньского маляра із Словакії Николая Гайдоша і іншых.

Офіціально отворив біенале председа Стваришыня Лемків у Польщі Андрій Колча, який привітав представителів міста (бурмістра Криніці Збігнева Філіпковського), церковного і культурного жывота, делегацію Русинів з окремих держав, за Сербію Дюру Папуґу, підпредседу Світової рады Русинів, за Словакію председа Русиньскої оброды Владимирі Противняк, за Хорватію Наталію Гнатко, за Мадярську Маріанну Лявинець. Як повів А. Колча, культура Русинів без матерського штату ся барз тяжко розвивать і без порозуміння з боку майорітного народа не мож бы было ёй жывити ани розширять. Наперек тому, русиньська кул-

тура жыє і все має што повісти. Біенале русиньскої культури, (того року юбілейне), яке ся кажды два roky одбывать в Польщі, є того доказом.

РУСЬКЫ ДІВОЧКЫ, ЯК БЫЛИ ГОЛУБОЧКЫ...

На концерті співанок і танців, який ся одбыв перший день, ся представили колективы Зоря і Роса з Польщі, Шаріш із Словакії, Руський Керестур із Сербії, Русинкы з Мадярська. Каждый із них збогатив програм. Блисла ся дірігентка Анна Дубець з хором Зоря з Устя Горлицького, в репертоарі якого є і много русиньскых співанок із Словакії, наприклад, Шеїть, мішячку, Поляна, Поляна, Ей, попід Маковіцю і ін., неперевершений є ансамбль Стваришыня Лемків в Польщі Ластівочка з Пржемкова, Шаріш із Словакії, котрого танечну часть веде Іожко Пірог, а співацьку Любомир Шебей, як все, был перфектний і порадовав русиньскыма і шаріськыма співанкыма і танечныма креациями. Незабутный ансамбль Руський Керестур із Сербії... „Руськы дівочки, як были голубочки“ – несло ся сценом. А ёго танці! Дашто чісте, красне, непорочне. Своім темпераментом, елегантнов красов, зладженима голосами фасціновало тріо Русинок з Мадярська, з Будапешту, які ся представили вінцем підкарпатських співанок.

Пак зостаток вечера належав Нікіфорови. Было му присвячене поетичне пасмо, документарный і художній фільм. Дакус замного, а то зашором, але позератель сі міг vybrати. Єдно є ясне, хто видів вшыткы три точки програму, не знати, ці сі зробив ясну і обективну представу о тім заможженім чоловікови, яким был Епіфан Дровняк, який не знав, же ся так пише. А властно, мож собі зробити ясну представу о легенді?

ПОЕЗИЯ ОЛЕНЬ ДУЦЬ І ПЕТРА ТРОХАНОВСКОГО

Літературна бісїда на біенале, і хоць ся одбывала в доста нічных годинах, была богата нелем на участь авторів, (был притомный і бурмістер Криніці Збігнєв Філіпковскі, православный священник Петро Пупчік), але і на літературны темы, які ся ту розоберали. Впала ту і пропозиція, ці бы не было треба створити Европску русиньску літературну організацію. Писателі Іріна Гарді-Ковачевич із Сербії, Марія Мальцовська із Словакії, Олена Дуць із Польщі, Владимирі Малацко із Сербії, Андрій Колча, Петро Трохановський з Польщі, як і гості Владимирі Противняк і Іван Чіжмар із Словакії, Дюра Папуґа із Сербії, Наталія Гнатко із Хорватії, Маріанна Лявинець із Мадярська, читателі, сімпатизанты русиньскої літературы – то є часть громады, яку ем споминула (была значно шырша). Сиділи сьме в рештаврції Венгерська корона. Каждый з авторів бісїдовав сам за себе, а Петро Трохановський співав поезію Олены Дуць, што было великим спестрінем акції, і хоць про наших Лемків в Польщі – ніч необычайного, але як шось просте, каждоденне. Чом бы ні! Таки они суть. Необычайны, з глубов пережываня. Прекрасны то люде: публіциста, шефредактор Бісїды, композитор, співак, кантор, учитель, артиста, організатор і не знати што іщі веце – Петро Трохановський (поет Муриянка), і високошкольська учителька русиньского языка на

Ягелоньскій універзіті в Кракові – Оленка Дуць – поетка, публіцистка, модераторка і добра душа. Они вели бісїду, як і наступного дня концерт.

ЗАСІДАННЯ СРР, СЕМІНАР І ЗАСЬ КОНЦЕРТ

Такой по засіданню Світової рады Русинів, яку вів ёй підпредседа Дюра Папуґа і яка рішувала проблемы од посліднього засідання в Букурешті у фебруарі 2008, одбыв ся міжнародный семінар за участі діятелів і творців русиньскої культуры, який вела Олена Дуць. Выступили на нїм Маріяна Лявинець за Русинів у Мадярську, Наталія Гнатко за Русинів в Хорватії, Анна Плішкова за Інститут русиньского языка і культуры Пряшівської універзіты, і Владимирі Противняк за Русиньску оброду на Словакії, Славко Орос за Націоналну раду Русинів у Сербії, Андрій Колча за Стваришыня Лемків в Польщі. Каждый інформовав о роботі даних інштитуцій. Великы зміны од посліднього біенале не настали, хыбаль на Словакії, де на Пряшівській універзіті зникнув новий Інститут русиньского языка і культуры, і де є можность штудувати русиньскій язык із 12 іншыма предметами, росшырила ся робота і активізація Русинів в Мадярську... Лекторы говорили о активітах в окремих державах, з чого нам выходило просте резюме, же всягды суть можности розвою русиньскої культуры і освіты, але вшытко залежить од людей, од самых Русинів, яким способом то они хотять розвивати. Говорило ся ту і о сполочных проектах, які бы мож было реалізовати в рамках Европской унії.

ІРІНА ГАРДІ-КОВАЧЕВІЧ – ЛАВРЕАТКА ПРЕМІЇ А. ДУХОВИЧА

Біенале ся скінчило концертом, де, окрем высше споминаных (аж на выняток Шаріша, який одышов перший день) колективів, выступив з пестрым програмом оригінальний русиньскій колектив із 50-річных традицій – Барвінок з Камюнки із Словакії. В рамках концерту была одовздана найвысша літературна нагорода, русиньскій „Оскар“ – Премія Александра Духновича за русиньску літературу, яку за участі шырокой громады в салі Головной пияльні одовздав Іріні Гарді-Ковачевич із Нового Саду в Сербії підпредседа Світової рады Русинів Дюра Папуґа. Погратуловав лавреатці выконный секретарь Світової рады Русинів Александер Зоуляк, який участником коротко повів о жывоці і творчости той вынятоковой писателькы, яка была і шефредакторков Руського слова, робила і в сербських новинках Дневник. Выдала шість книжок про дорослых і дітей. Найновше книжку Деанац саски. Ціну дістала за книжку поезій Еднозложносць (Руське слово, Нови Сад 2004). (Розговор з нєв публікуєме в часописі Русин, 2/2008).

Біенале ся скінчило радостно, успішно, были розданы премії, діпломы. Найважніше было познана: яка бы не была наша культура, кілько бы не мала недостаік, важне є, же екзистує, же нєв презентуєме радость зо жывота, же за помочи нєй ся задумуєме над недостаітками, помагать зьєдиняти Русинів, прядеде нитку на куделі, котрой не є кінець. І так іщі скоро не буде. Тілько з мого записника.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы А. ЗОУЛЯКА

Списованя людей і молодеж – дві найглавнішы темы

Так бы мож коротко характерізовати послідне засідання Світової рады Русинів (СРР), котре было 24. мая 2008 у польськым купельнім місті Криніця. Засідання вів підпредседа СРР Дюра Папуґа, котрый привітав вшыткых притомных а потім ся обговорёвали окремы пункты програму, ку котрым все на зачаток дав коментарь выконный секретарь СРР Александер Зоуляк. Члены СРР были гостями Стваришыня Лемків у Польську і ёго председа і члена СРР Андрія Колчі, за што му патрить вдяка.

Насамый перед ся робила котроля повніня резолюції з попереднього засідання СРР з 5. фебруара 2008 у Букурешті, дале плачіня членського, котроля повніня Резолюції 9. Світового конгресу Русинів (СКР) у Мараморш-Сіреї, обговорёвав ся став приправи 10. Світового конгресу Русинів і 4. Світового форуму русиньскої молодежы у Руськім Керестурі (Сербія) і Петровцах (Хорватія), котрый буде 5. – 7. юна 2009. Потім ся говорило і о сучасных тенденціях у русиньскім русі на Підкарпаті, но найважнішыма были дві темы – найближше списованя людей і молодеж. Самособов, же наконець была приятна резолюція, а праві в ёй пунктї 10 ся говорить: „Створити в окремих державах, де суть членскы організації СКР, план акцій перед списованєм жытельства у р. 2010 – 2011 і тот предложити на найближше засідання СРР“. Пункты 8 і 11 резолюції ся тыкають молодежы і дітей, котрых нам треба выховлєвать, кідь хочеме мати своїх наслідовників у русиньскім русі. Перший із споманутых пунктів говорить: „Створёвати секції молодых у членських організаціях СКР, котры бы набрали скусености од старших а поступно могли самостатно робити.“ У другім ся уводить: „Зорганізвати Табор русиньскых дітей, в чім суть заинтересованы 4 державы (Словакія, Польща, Сербія, Мадярсько). Де то буде, ся вирішити на найближшій засіданню СРР.“ А тото засідання бы правдоподобно мало быти восени того року в Будапешті.

Засідання СРР ся вело в конштруктивнім духу, были приятны конкретны цілі і задачі, лем терміны їх реалізації ся даколи не дарить повнити членам СРР, также бы ся жадала векша одповідность і дісципліна з їх боку.

А. ЗОУЛЯК, выконный секретарь СРР

Іріна Гарді-Ковачевич – тогорічна лавреатка Премії Александра Духновича за русиньску літературу

Може є то кус символічне, же першого лавреата Премії А. Духновича за русиньску літературу з року 1997 із Сербії – Дюру Папгаргя, котрый недавно одышов у вічність, вычередовала в році 2008 далша лавреатка той премії зо Сербії – Іріна Гарді-Ковачевич. Сьме пересвідчены, же і она є єдним з тых русиньскых авторів, котрому найвысше оцініня за русиньску літературу правом належить.

Іріна Гарді-Ковачевич ся народила 17. септембра 1944 року в Руськім Керестурі – в культурнім центрі войводиньскых Русинів. Скінчила Філософічну факульту Новосадської універзіты в 1974 році, а од 1965 року робить у видавательстві Руське слово у Новім Саді, де спершу была новинарськым сполупрацівником, потім редактором рубрик а пізніше главным і одповідным редактором тых новинок. Од року 1987

переходить робити до новинок Дневник у Новім Саді, де робить як редактор культурной рубрики. Од року 1988 до р. 1999, коли одходить до пензії, робила як вольный репортер тых найвекшых што до тіражу новинок у Войводині.

Іріна Гарді-Ковачевич попри новинарській роботі уж од шкільскых літ была активным літератором, публіковала свої творы в многих періодичных виданях, колективных зборниках і антологіях, пізніше выдавать такы свої самостатны книжкы, як На длані зеренко (Новый Сад, 1969), Тисяч радосци (Н. Сад, 1976), Безмена ява (Н. Сад, 1980), Бависка (Н. Сад, 1984), Куцик мудросци (Н. Сад, 1987) і Еднозложносць (Н. Сад, 2004). Якраз за тот послідній спомнутый зборник поезій была авторка оцінена Премією А. Духновича за русиньску літературу, котру

ей присудила тройчленна порота одборників: проф. Елейн Русинко (Універзіта в Болтіморі, США), Патриція Крафчик (Евергріньська універзіта у Вашингтоні, США) і доц. Др. Валерій Купка, к. н. (Пряшівська універзіта в Пряшіві).

Еднозложносць є зборником поезій, котрый авторка приправлявала пару років. Поетка у нїм обганєе животны цінности не як патетичну категорію, але як общественну вартость. Ковачевич добре познать други культуры і їх цінности, наперед сербську, в кругу котрой жыє і што часто ї нутить порівновати з русиньсков культуров. Русиньскость є фундаментом ёй емотивного і ментального ества. Она є тов дорожчінность, котра ю выносит понад других. Ёй книжка Еднозложносць – то кроніка емотивных і визначных подій, котры она пережывать, видить і на

свій способ поетично перетлумачує. Найміцнішы суть тоты ёй поезії, в котрых блиск животного уменья дає до сувязи зо собов, світом і жывом так таким.

Віриме, же тогорічна Премія А. Духновича за русиньску літературу є в добрых руках і авторці хоче-ме пожелати, жебы ся ёй і надале дарило на нелегкій поетичній пути, на котрій ся снажить їти до глубины людської души. Наян нас потїшити іщі многыма таким творами, як є ёй оцінена книжка.

Также гратулуєме пані Іріні в мені редакції Народных новинок і Русина, але і в мені пороты, в мені председа Світової рады Русинів і президента Карпаторусиньского выскумного центра в США – професора Павла Роберта Магочія, і в мені меценаша той премії – Штефана Чепы з Торонта.

А. З.

РУСАЛКА

КВАРТАЛНИК ПРО РУСИНЬСЬКІ ДІТИ І МОЛОДЕЖ

2/2008

• 12. юна 2008 Інститут русинського языка і культури Пряшівської університету (ІРЯК ПУ) в Пряшіві організував День отворених дверей на Пряшівській університеті, де перед студентами середніх шкіл з окресів Свідник, Бардеєв, Снина і Пряшів виступили: (зліва доправа зверху долов) популярна співачка русинських народних співанок Марія Мачошкова в допроводі акордеоністи Йозефа Пірога, директорка ІРЯК ПУ ПеДр. Анна Плішкова, ПеД., ПеДр. Станіслав Конечні, к. н., історик Сполоченсько-научного інституту Словенської академії наук в Кошицях, ПеДр. Кветослава Копорова, асистентка ІРЯК ПУ, отці духовны з Чірча і Камюнкы – Мгр. Ярослав Половец, председа Общества св. Иоана Хрестителя, і ТаЛіц, Франтішек Крайняк, председа Словенської асоціації русинських організацій, літераторка ПеДр. Марія Мальцовска, лавреатка Премії Александра Духновича за русинську літературу, молодой учитель Мгр. Петро Крайняк і директорка Музею русинської культури в Пряшіві – ПеДр. Ольга Глосікова, др. н.

Фоткы А. Зозуляка, котрый там тых виступав, але сам себе не міг сфотографувати.

На студіум русиністікы суть двері отворены...

В такім дусі Інститут русинського языка і культури Пряшівської університету у Пряшіві організував свою першу презентацію **День отворених дверей на Пряшівській університеті**, на котру были позваны студенти дакількох середніх шкіл з окресів, в котрых компактно жыє найвекше число Русинів. Проект мать дві часті, една была організована **12. юна 2008 року** і были на ню позваны студенти з окресів Свідник, Бардеєв, Снина і Пряшів, друга часть, на котру будуть позваны студенти з окресів Гуменне, Міджілабірці, Строків і Стара Любовня, ся одбуде зачатком наступного школьного року – в **септембрі 2008**.

Таким способом ся хоче новозникнутий Інститут русинського языка і культури ПУ презентувати міджі молодима людьми, з котрых велике число суть Русины, або мають русинських предків, бо є предпклад, же якраз тых молодых людей можность студувати свій материнський язык може ословити.

З другого боку, про студентів Словаків може така презентація понукнути можность спознати народность, котра з давных часів компактно жыє ведно з маєрїтним народом в северовыходных окресах Словенска, може їм помочи ліпше порозуміти Русинів в їх одлишностях.

В першій часті акції студенти дістали інформації о Русинах як о єдній з єденадцятх народностей, котра была по новембрі 1989 узана штатом як самостатна народность в рамках Словенської републіки. Дізнали ся о їх активітах в розлічных областях культурно-сполоченського жытоту: в культурі, літературі і в школьській сфері, причім дістали інформації о можностях високошкольського студія русинського языка, котрый мож студувати на Пряшівській університеті як на єдиній в Словенській републіці.

Другу часть акції творили інформації о Русинах в набоженській сфері, музейницькій роботі і о Русинах в міджінароднім контексті, о організації, котры застрішують русинський рух в цілосвітовім контексті – о Світовім конгресі Русинів, Світовій академії русинської культури і о Світовім форумі русинської молодежи.

Як авторка проекту, дозволю сі по реалізації єго першої часті повісти пару властных мерьковань. На акцію были позваны в першій ряді студенти гімназій, а потім і дакотрых одборных шкіл, у котрых бы був предпклад навязаности на високошкольське студіум нами презентованого заміряня (Педагогічна і соціална

академія у Пряшіві, Здружена середня школа у Бардеєві...). Многы із студентів схосновали презентацію свойскым способом і было бы од нас найвним думати сі, же молоды люде у віці 15 – 18 років будуть максімально сконцентрованы на наш порядно „обємный балик“ інформацій о русинстві в Русинах, кідь вонка світить сонце, школьський рік ся кінчить, а далше їх студіум є іщі далеко...

Найвекшу „особну статочность“ у тій горячій високошкольській авлі превказали студенти із Снинської гімназії, котры вытримали до кінця, за што єм на них як крайнка правом горда. І в неформалній бісіді з директорков інституту ПеДр. Аннов Плішкова, ПеД., ся указало, же найвекше число молодых Русинів, котры іщі комунікують по русинськы, є якраз із Снины і околїці, то значить, може буде треба якраз на них сконцентровати позорность у будучности. Дакотры із позваных шкіл сі спестрили програмам навщівов новоотвореного МАКС-у в Пряшіві і мам надій, же добрі накупили, та може прийдуть і другыраз... Не были сьме в їх віці інакшы...

В каждім припаді єм пересвідчена, же наша стріча з тьма молодима людьми (холом з переважнов векшынов з них) їх не охабить легковажыма. Дозволю сі твердити, же суть то высоко інтелігентны люде, котры, хоць часом роблять імідж „мертвого хробака“, або „сала-

місты“, мають вшыткы змыслы наповно отворены і нассаять до себе вшытко, як шпонгія. Поступом часу будуть того нассате помалы аналізувати, селектовати, непотрібне выпущати і концентровати ся на то, што буде перспективно в їх жывоті важне. А єм пересвідчена і о тім, же з одступом часу прийдуть на то, же важным про них є ай спознання самого себе, своєї ідентиты. Бо хто добрі спознать себе, може порозуміти і другого, в чимесь інакшого, быти к нєму толерантны, може з ним і найти сполочну комунікацію, яка днесь многым так хыбує...

Такоже наш „великий балик“ інформацій мав у собі загорнутых вещь цілїв. Єдным з них было представити Русинів і їх досягнуты успіхы од „ніжної революції“, але і пробудити у молодых „саламистів“ гордость на то, же єм Русин, бо переважна векшына з тых молодых людей суть словенської народности, комунікують по словенськы, а по русинськы знають максімально заспівати єдну-дві співанкы.

На выплпшіня другой часті проекту **День отворених дверей...** буде може треба бісідувати неформалніше, скорше формов діалогу зо студентами, може спестрити презентацію фрагментами із успішных фільмів о Русинах і под.

ПеДр. Кветослава КОПОРОВА,
авторка проекту

В академічнім році 2008/2009 на Пряшівській університеті мож студувати русинський язык у комбінації з 10 предметами

По успішнім процесі акредітації студійного програму **Русинський язык і література**, гєстором котрого є од **1. марца 2008** Інститут русинського языка і культури ПУ, 28. юна 2005 Міністерство школства СР признало Пряшівській університеті право уділевати академічний титул „бакалєрь“ абсолвентам денной і екстерной формы студія 3-річного бакалєрьского студійного програму в рамках студійного одбору 1.1.1. **Учительство академічных предметів**. Вдяка тому, од школьного року 2006/2007 на Пряшівській університеті мож студувати бакалєрьський студійный програм Русинський язык і література в 12 акредітованых комбінаціях.

В академічнім році 2008/2009 Пряшівска універсіта отворять слїдуючі комбінації: **Філозофічна факулта:** русинський язык і література в комбінації з руськым языком і літературов, історіов, німецькым языком і літературов, **Факулта гуманітних і природных наук:** русинський язык і література в комбінації з англїцькым языком і літературов, біологіов, географіов, словенськым языком і літературов, вытварнов выховов, музичнов выховов, **Факулта шпорту:** русинський язык і література в комбінації з тілеснов выховов.

В наслїдуючім році ся не отворять студіум русинського языка з набоженськов выховов.
Тоту інформацію даєме до увагы главно будучім високошколакам в Словенській републіці, якы в другім колі вступных экзаменів, котры ся приправують на Пряшівській університеті на зачаток септембра 2008 року, іщі ся можуть пригласити на студіум на ПУ. Вірїме, же уведжены комбінації заїнтересують абсолвентів середніх шкіл, і же проявлять бївшыї інтерес о студіум русинського языка і літературы. В рамках того студія ся будуть мочи веце дізнати нелем о русинськым языку, літературі, але тых о історії Русинів, як і о розлічных аспектах русинської культуры. Студійный програм Русинський язык і література є отвореный про каждого, кого інтересує русиністіка і хто перспективно уважує ся нєв занимати на професіоналній уровні. Вірїме, же міджі будучіма високошколаками ся найдуть і такы.

Веце інформацій о можностях студія на Пряшівській університеті найдете на www.unipo.sk.

ОЦІНИЛИ літературны таланты

Вігорлатська книжниця у Гуменнім 26. мая 2008 організувала **святочну акцію**, на котрій были переданы ціны найліпшым молодым літературным талантам, што зо своїма творами взяли участь у **18. річнику конкурзу непрофесіоналных літераторів під назвов ЛІТЕРАТУРНЫ ТАЛЕНТЫ 2008** у языку словенськым і в языках народностных меншын, враховано русинського языка. Частєв той святочной акції був і аналітичний семінар, як і неформална бісїда з членами пороты: **Мгр. М. Андрічіков, ПеДр. М. Андрічіком, ПеД., доц. ПеДр. І. Ґалайдом, к. н. і Мгр. Ш. Сухым.**

У поезії в русинськым языку были такы выслїдкы: в **I. категорії** (6 – 10 років) – **1. Ф. Соханіч, 2. А. Габураєва, 3. П. Пітель**, вшыткы з ОШ у Стаціні, в **II. категорії** (11 – 16 років) – **1. Е. Гунар** із Приватной гімназії у Снині, **А. Гніпова** з ОШ у Пчолинім, **3. Н. Бучкова** з ОШ у Стаціні. **III. категория** не была заступлена.

Оцінены авторы прозовых творів у русинськым языку: в **I. категорії**: – **1. М. Бардзакова, 2. Ф. Кочан**, обидвое з ОШ у Стаціні, **3. місце** не было приділене. В **II. категорії**: – **1. Д. Кочанова** з ОШ у Стаціні, **2. і 3. місце** не было приділене.

У 18. річнику Літературных талантів взяло участь 330 непрофесіоналных літераторів із окресів Гуменне, Снина і Міджілабірці з 585 творами. Окреме треба привітати, же до молодшых категорій ся запоїли школярі з **48 шкіл**, враховано шкіл з навчанєм русинського языка. (вк)

• Школярі з Колбовець, котры своїм виступлінєм на День матерей порадовали вшиткы притомны жены.

Дали почливість своїм мамам

Каждый хоче достойно пережити свій виміранный час, але не каждому ся подарить вытворити таке діло, котре пережыє вікы або інакше позначить історію людства. Но жена, котра дарує живот, она продовжує властныи живот у своїй дитині, снажить ся ей дати вшитко то найліпше, зато собі залужить почливість. На тот факт ани того року не забыли в Основній школі в Колбівцях (ту під веджінєм учителькы Гелены Антошової уж дакілько років ся учить русинський язык – позн. ред.), де к Дню матерей приготували малу святочну акцію.

Уж святочно припараджены столы з букетами орґонины порадовали приходячі мамы. Їх серця тыж потішыли слова директора школы Мґр. Осифа Варголика, котрый говорив о незамінимій ролі матери в родині, котра творить ей опорный стовп і яка вносить до родини чутя і любов, што барз важне.

Потім россвітили ся твари притомных мам, бо обявили ся їх діти, котры декламовали стишкы, співали пісні о мамі, танцёвали, за што были оцінены сердечныма аплавами. А іщі веце ся россвітили твари матерей щастєм, кідь їм діти передали квітку і медовниковоє сердечко.

Так діти потішили свої мамы і бабкы в день того прекрасного свята і в залах Сільських урядів в Брусніці, Колбівцях і Якушівцях. Тота акція ся могла зорґанізувати вдяка спонзорам, учителям і старостам спомянутых сел.

Редакчна рада ЙОТЫ

Біловежане достойно ославили День матерей

В парадно выздоблений салі Дому культуры в Біловежі, Бардеёвского окресу, 18. мая 2008 року ся одбыв окресный конкурс музичного фольклору дорослых, присвяченый Дню матерей. Каждый рік го організує Вышнєшарський освітний центр в Бардеёві, Окресна організація Унії жен Словакії в Бардеёві у сполупраці із Сільским урядом в Біловежі.

По вступній співанці домашній женьской ґрупи **Біловежанка**, котру веде **Марія Баролякова**, вшиткых притомных Біловежанів, гостів і выступаючих привітала старостка села **Ева Поборжілова**, директор Вышнєшарського освітнього центра ПгДр. **Ян Сурань** і председкыня ОО УЖС Мґр. **Ева Кучова**. На конкурс прияли позвання і гості, а то МУДр. **Андрій Гаврила**, посланець Пряшівського самосправного края, Инж. **Мартін Хома**, предноста Обводного уряду в Бардеёві, і отець духовный Мґр. **Василь Фецканіч** із женов.

Пак пришли поздравити свої мамы і бабкы тоты найменшы з містной матерської школки, програм з котрыма приготувала директорка МШ **Янка Піпасова** із своєв колеґинёв. По школкарях выступли школярі Основной школы в Біловежі з пасмом поезії і співу, котре приготувала учителька **Андреа Потічна**.

Наслідно на шор пришли дорослы. Букету квіток увиту із співанок принесла женьска співацька ґрупа, мужска співацька ґрупа і танечна ґрупа з Ряшова, з Гажлина, з Бартошовець, **Бабічка** з Гервартова, **Стебничанка** зо Стебника, ґрупа з Осикова, женьска співацька ґрупа при Червенім хресті в Бардеёві, співацька ґрупа **Самы собі** з Бардеёва. Потішыли притомных співом солістки **Марія Шуркалова** з Бехерова, **Марія Ганіскова** і **Анна Цидилкова** із співацькой ґрупи **Самы собі**, **Юлія Ваґаська** і **Каміла Олагова** з Гажлина, **Любіця Ручиньска** з Бардеёва. Наконьць програму зась выступила **Біловежанка**. Програм модерувала **Анастасія Шімова**, режіровала го **Марія Гарнякова**, одборны працівничкы Вышнєшарського освітнього центра в Бардеёві.

Акція ся любила, о чім свідчили неутихаучі аплавы притомных. Старостка села, пані Ева Поборжілова, вшиткым подяковала за прекрасну акцію і позвала к святочному столу, на яким не хыбовав смачный ґуляш, домашні колачі, кава, де ся могло продовжувати у співі. Доведна.

Марія ГАРНЯКОВА, Бардеёв

ґабрьєл ГАТТІНґЕР-КЛЕБАШКО

Народив ся 30. октября 1958 в русиньскім селі Комлошка у Мадярьску. Є закладаючим членом, ведучов особностей ревіталізацного процесу Русинів у Мадярьску од ёго початків у році 1990. В русинстві ся анґажує до днесь. Є радцём комісії про людскы права, котра діє при мадярьскім парламенті, заступлять Русинів в русиньскій меншиновій самосправі, у зачатках быв членом Світової рады Русинів, відповідным редактором новинок „Русински живот“. Жыє і творить в Будапешті. Пише поезію по словеньскы, по русиньскы і по мадярьскы.

Ґ. Гаттінґер своїма книжками потверджує, же Русины суть і, їх языком повіджено, „на Мадярах“. Ёго збіркы о тім ясно говорять екзистенціално, філосо-

фічно і поетично. Поет жыє в інтеракції трёх языків: материньскім му є русиньскый, в школі ся учів по словеньскы а третім языком є тот, з котрым ся стрічає в каждоденній комунікації – мадярьскый.

Зато і перша збірка му вышла в трёх языках під назвов: *Незнал єм – Nem tudtam – Nevedel som* (1993). В збірці ся вказав уж як зрілы поет. Віршы в русиньскім і словеньскім языку одкрывають ёго внуторный світ і ёго дітиньскы рокы. Тематично і поетично ся можуть читателёви вказовати як школярскы. Они суть досправды понором до часів, кідь автор был школяр. Світ інтимной поезії ся але перед ним отварять в языку мадярьскім, зато і інтимна поезія є писана переважно по мадярьскы.

Ёго далшыма збіркама суть *Закавана зіезда* (1994), *Слызы і море* (1995), стишкова книжка про найменшых – *Подьте діти* (2005) і найновша збірка поезії *Лебедівый осуд* (2007). З послідніх двох выбераме дакотры віршы.

ПЕРО

Перо, перо, чом не пишеш?
У правей руки чом не идеш?
Писал бим я ти луштаве,
Но на перед уч ша веце!
Кедь ша букви не научиш
Писати ня не увидиш.

МАРЧА

Така шуна тота Марча,
Топанка ї ше близчача,
Так учила ї то мама,
У волосох пантлику ма.

ВИЧИТАНКА

Я би нехтіл фтікати,
Чом не гіден скакати?
Зато мусиш фтікати
Без штранґ не мож скакати.

НЕ ЄМ ДОБРА

Днешка єм не була добра
Лем єм праскала, як лопта,
Пришла мама, же ня побє,
Скрыла бым ша, но повідж – де?
Є дост місця, идь до ладі,
Тихо єм, не повім мамі.
(Із збіркы *Подьте діти*)

ЛЕБЕДІВЫЙ ОСУД

Уж мі не треба будучность
Бо злом і трап моя душа.
Лем дух твору з правіка
Треба, хто зломе покушнія.

Не дістал єм ша там,
Де ня готове рішеня чекало,
Як шалений блазон, кому ша,
На недуманий азыл нечекало.

Лебедіво ша церил мый осуд,
А у своєї жмені розкотом
Забавно успорядал мый живот
С котрим і пішол.

ТУЧНЕ ДІВЧА

Як бим ша мал мати дівче
Кедь мі на карх шідиш уж ше
Атчей не знаш якас тучна?

• Ілюстрація Вікторії КІШ.

Братя ҐРИММОВЫ

Дідо і внук

Жыв раз єден старець. Уж ани добрі не видів, ани не чув, і коліна ся му трясли. Кідь їв, ледва ложку потримав а половину порозливав по столі, докінця му і долов бордов текло.

Сынові і невісті ся то брыдило, а зато ся мусив старець спрятати до кута за шпарґет. Давали му їсти з глиняной мискы, но фурт лем тільки, же ся николи не насытив. Смутно смотрив на стіл, а очі мав повны слыз.

Раз ёго слабы руки уж не утримали мисочку. Упала му і розбила ся. Невіста ся розскачала, а старець мовчав, лем застукав.

Пак му за ґрайцарь купили деревяну миску, а до нёй му давали їсти.

Раз, кідь так сиділи, ёго штирирічний внук зачав на землю зношати дочкы і збивати їх.

– Што то робиш? – позвідав ся го нянє.

– Корытко, – одповіло дїтя. – Кідь виростну, будете з нёго і з мамов їсти.

Хлоп зо женов ся на себе запозерали. Пак зачали плакати, і такой привели діда к столу. Од тогды їв уж з нима, а хоць і порозливав, николи му ніч не повіли.

• Перших сім дітей із Чабин і Рошковець, котры 2. септембра 2008 наступлять до першой класы першой основної школы з русиньскым навчалным языком, котра їм одкрыє двері у Чабинах, Міджілабірського окресу. Фотка: о. М. Ясик.

О мудрім пастырикови

Жыв раз єден пастырик. Широко-далеко был знамый своїма одповідями на вшиткы звіданя, котры діставав.

І сам краль ся о тім дочув, но тым новинам барз не вірив, і так сі дав хлопця закликати. Повів му: – Кідь мі будеш знати одповісти на вшиткы звіданя, прийму тя за свого а будеш зо мнов у кралёвскім замку.

Хлопець ся го опросив: – Якы суть тоты три звіданя?

Краль вырік: – Перше звучить так: кільки капок воды є у вшиткых морях світа?

Пастырик одповів: – Пане кралою, дайте загатити вшиткы рікы на землі, жебы ся з них до моря не дістала ани капка, докляй їх не порахую. Пак вам повім, кільки є капок у морю.

Краль вырік: – Друге звучить так: кільки є зізд на небі?

Пастырик одповів: – Дайте мі великий білый папірь.

Пак на нім пером зробив велє таких дрібных кулєк, што їх лем-лем же было видно. Не дали ся порахувати а каждому, хто ся на них позерав, так кульки скакали перед очами.

Пак повів: – Тільки є зізд на небі, як ту кулєк. Олем порахуйте. Но ниhto то не міг зробити.

Краль вырік: – Трєте звучить так: кільки секунд тримать вічність?

Пастырик повів: – В Западнім Поморю є діамантовый верьх, котрый мать годину до вышки, годину до шырькы а годину до глубины. Каждых сто років к нёму прилетить пташок, почухать сі о нёго дзєбачок, а кідь цілый верьх зодре, тогды перейде перша секунда вічности.

Наконьць краль повів: – На вшиткы три звіданя єсь справды одповів як мудрець, зато од теперь будеш жыти в моім кралёвскім замку, як мій властныи сын.

Зо словеньского языка переложила
Мґр. **Марія СМЕТАНОВА**

Споллок русинських писателів мав членську громаду

30. мая 2008 на в Малій салі Театру Александра Духновича в Пряшіві була вырочна членська громада Сполку русинських писателів Словенська (СРПС). Громаду отворив Валерій Купка, член вибору, який привітав писателів, членів сполку і гостей. Наслідно слово взяв председа СРПС – Василь Хома, який розаналізовав роботу сполку за минулый рік. Говорив о выдаваню Русиньского літературного алманаху, де ся публікують твори русинських авторів – проза, поезія, драма, літературна критика, говорив о літературних конкурзах, які сполок організує, о Літературній ціні Александра Павловича, яку того року дістала Мірослава Лацова за книжку *Аура*. Председа сполку ся высловив за потребу русинсько-словенського і словенсько-русинського тлумачного словника, к приправі якого бы требало, подля нёго, запросити Словенську академію наук. Дотулив ся і вопросу уділёваня Премії Александра Духновича за русинську літературу, яка є фінансована з Фонду Штефана Чепы при Торонтській універзиті в Канаді, і членом одборной комісії на уділёваня якої був спершу В. Хома, в сучасности є то В. Купка.

По выступліню В. Хома насліддовала дискусія, в якій выступили **Николай Шкурла, Димитрій Крішко, Михал Шмайда, Николай Ксеняк** (ёго выступ публікуєме в тім числі НН), **Юрій Цігра, Феодосія Латтова, Штефан Смолей, Марія Гірова, Марія Мальцовска** і ін. Выступаючі ся дотулили актуалных проблемів русиньской культуры і літературы, говорили о активізації русиньской громады перед списованём людей у році 2011, в чім і писателі можуть зограти свою роль, кідь будуть ходити активно міджі людей, на школы міджі дітей і учителів.

На проґрамі писательской громады были і персональні вопросы, в першій ряді вольбы нового вибору СРПС і председы, де **функцію председы сполку зложив Василь Хома**. Але до закінчіння того числа новинок сьме не дістали інформацію о тім, жебы ся писателі добісцодвали на новім веджіню організації.

-ка-

Таких бы веце творчіх подарунків...

(Выступ на членській громаді СРПС 30. 5. 2008 в Малій салі ТАД у Пряшіві)

Сполок русинських писателів Словенська має евідованих 29 членів. Хочу підкреслити, же маме і далших активних людей, котры не суть членами нашого сполку. Може пришов час вчлєнити і їх до наших рядів, доповнити наш сулис. Їх публіковані твори нас к тому ведуть. К ним, окрем інших належить і Квета Мороховічова-Цвик, Ленка Лаврінцова, Мірослав Піндох, Петра Семанцева, Павел Янцур, Петро Крайняк, Марія Червенякова, Марія Гомолєва, Івана Ковалєва, Марія Костова, Еріка Костова, В. Михалчик, М. Уфнар, Ірина Гунярова і інші. Видите, же то не една особа. Є то уж група. А они, при справнім веджіню – можуть ся стати боєвым одділом на нашій літературній ниві, што нас барз тішить.

А якже, почливы писателі, не тішити ся із **Стаціньского подарунка в Руслаці**, в *Народных новинках*, як го назвала ПгДр. **Марія Мальцовска**, в котрім сугь творы школярів 4. – 8. класы Основной школы в Стаціні? Лем припоманю: під веджінем учителькы русиньской культуры **МгР. Камілы Гудакowej**, і вдяка директорці школы ПгДр. **Тані Капралєвій** не рік і не два ту творять молоді энтузіасты свою поезію, прозу. Лем в *Руслаці* в Народных новинках (9 – 12/2008) сугь творы публікувало **11 молодых авторів-школярів! Яна Пителєва, Вікторія Келеманова, Елена Грудцова, Андреа Габуряєва, Патрик Титель, Даньєла Кочанова, Франтішек Кочан, Михаєла Бардацкова, Філіп Соханіч, Катерина Сурова, Никола Гучкова**. Дякуєме вам! Слово узнання належить і **Штефанови Сухому**, бо **Стаціньскій подарунок** тихо, тепежливо указує направленость. Кібы ся таке дашто подарило і в інших наших селах і другим педагогам. Вірю, же таких творчіх подарунків буде веце. Може они напишуть нову сторінку до нашої, але і до іншозязычной літературы. Може, якраз з того погляду буде треба наш літературный конкурс замірати на молодых і наймолодших з цілем підхопити їх і очітити.

Зачав єм чіслом членів Сполку русиньских писателів Словенська. Продовжаю вопросом: кільки їх маме активних, кільки пасивних? Веце, як евідуєме? Ани сьме, почливы читателі, не збачили, а уж сьме отворили наш болячий проблем. Є то наш язык і наш читатель. Высоко собі ціню зряджіння і роботу Інституту русиньского языка культуры. Велє перешкод было переконано, покы vznikнув. Мноы екзистенчны і творчі проблеми го чекають. Підпорьме го! Є наш! Він формує, школить, наші кадры, наших кваліфікованих людей. І они – не смієме о тім похыбовати – читають і шырять нашу літературу, наші книжки. Но было бы то барз мало, кібы нашима читателями были лем студенты інштитуту. Де взяти, де глядати, масовых наших читателів, кідь не маме основны школы з русиньским языком навчання? Радіно страчаєме читателя, бо векшына молодых не знає азбуку. Чом і як сьме стратили наші школы, а тым і читателів, не буду розоберати, бо каждый з нас знає тоту трагічну етапу нашої історії по другій світовій войні. Праві зато говорю о наших читателєві. Зась треба дати честь нашим мудрым патріоткам-учителькам і учителям, котры учать дітей в основных школах, як переважно неповинный предмет русиньскій язык. Дати честь і зато, же тоту місію взяли на себе добровольно, і зато, бо они ся стрічають з многыма перешкодами, часто з непорозумінём, часто выконують функцію агітатора і обгайці русиньской ідентиты, они глядають і находят стежки, як свою місію сповнити, нелем научити азбуку, но ай вляти до сердець ласку к материньскому слову, привити ласку к будителям, традиціям, релігії і к нашій сучасній літературі. Они приготолують своїх учеників на конкурзы в декламації русиньской поезії і прозы, властной творчости в Пряшіві. Суть то основны школы: **Стацін, Кленова, Стаціньска Розтока, Радвань над Лабірцём, Пчолине, Колбіці, Церьковна основна школа св. Юрія в Свіднику, ОШ на Коменьского і Духновичовій в Міджілабірцях, Шаріський Шавник, Бардеєв** і інші (на минулорічний конкурс были деклараторы і з Руського Керестура в Сербії). Спомянуте посланя носять у своїх сердцях і го успішно реалізують педагога: **Каміла Гудакова, Марек Гай, Власта Оцетникова, Елена Антошова, Мілош Стрончек, Анна Мигалєвова, Івета Мельничакова, Марія Бакова, Моніка Сакарова, Анна Поперникова, Ладіслав Головач, Анна Оночілова** і інші.

Почливы притомны, мусить нас, Русиньску оброду, русиньскы редакції, радіо і телевізію трапити правдиве тверджіння, же народ, котрый не мать свої школы, є одсуджений на живоріня і погыбель. Закладаня наших школ мусить быти нашов пріорітов. Лем неповинный предмет, лем кружок русиньского языка в наших школах нас не

спасить. То не стаіть до будучности. Зато, почливы притомны, єм пересвідченый, же сьме шыткы з радостєв прияли справу в пресі, же возникла **перша Основна школа з навчалным русиньским языком в Чабинах** і несе мено **Анатолія Кралицького**, і од 2. септембра 2008 отворить свої браны **по перших школярів**. Заслугу на ей заложіню мають староста села **МгР. Маріан Шковран**, директорка ОШ. **ПаедДр. Марія Ясикова**, родічі школярів і отець духовный **МгР. Мілан Ясик**. Треба о тім голосніше говорити, частіше писати, бо многы наші люди не вірять, же подля Уставы СР є то можне і законне, же законы СР доволюють закладаня школ і з русиньским навчалным языком. Бо, жаль, найдуть ся і такы, што тому не вірять, або, – а то буде правдоподібніше – не хотять вірити. Є така пословица, же една ластівка літо не робить. Жывот доказує, же за пару днів за першов ластівков прилетять і далшы. Бодай бы так было і з нашыма школами! У звязі із заложінём першої нашої ОШ в Чабинах, проспішна бы была обнова старої традиційної ролі отця духовного як ґаранта і носителя русиньских релігійных традицій, обрядів і як обгайці русиньского языка в школі міджі своїма вірниками. Кібы то платило на наших селах вообще, мали бы сьме омного менше комплікацій із школами, з пресов і з признаванём народности при списованю людей. Лемже... Лемже таким отцям духовным наш головный духовный пастыр способный і поплн на голову сыпати і великодушно твердити, же раз до місяця стаіть, кідь є літурґія одслужена по старославянськы ці по русинськы. Є то великодушный пастыр?! Многы знают, чом є головный!

Почлива громада, многы сьме были свідками **отворіня Словенского народного музею –Музею русиньской культуры в Пряшіві 21. фебруара 2008 року**, котре возникло вдяка рішіню Міністерства культуры СР, і повім то наголос – вдяка договорічній ініціативі Русиньской оброды і тым Русинам, котры при списованю людей ся пригосилили к своїй народности. (*Не споманю пан Ксеняк тых, котры стояли при зроді музею, лем „не выльхали свої головы“*, бо о них не знать – позн. ред.). Музей зась і зась доказує, же наші предкы вытворили свое неповторне духовне богатство, котре жые дотеперь, вытворили свої атрефакты, на які сьме горды донесь. Музей еднозначно підтвердив, же наші предкы ту одпрадавна жили, обрабляли землю, творили: свідчы і о тім, же Русины суть і днесь жыватоспособны. Отворіня музею – то історічна подія, бо возникло місце, де ся концентрує наша історія, возникла інштитуція, котра нам хыбовала, і котра нас теперь має можность репрезентувати, до котрой гордо можеме позвати і тых, котры о Русинах мало знают, і тых, котры нас не узнають, но главно ся жадають, абы музей навщівлєвали наші люди, абы з наших сел ся організовали екскурзії до музея, а на першій місті екскурзії молодых. Нй і видять, і послухають о нашій історії. Русиньскы села організують автобусовы вылеты на шпортові акції, на купно до Польщі, на фестивалы, на одлусты... Істотні ся найдуть запалєны активісты, які зорганізують екскурзію до музея, бо він є тых нашов достойнов інштитуцій. Ту є одказ наших предків, їх дух, їх свята віра, котру дакотры і днесь хотять – хоць суть в ризах – перекутити під плащом модернізації.

І мы, писателі і інші представителі культуры, обчаньскы русиньскы здружіння бы сьме ся мали задумати, як по договорі з дирекціов музея ефективно využити просторы музея, наприклад, на стрічі, бісіды, може і на конкурзы в декламації з русиньской літературы, може бы сьме ся могли і мы, писателі, іншпративно сходити.

Потішыло ня, же дошло к договору міджі РОС і обчаньским здружінём Русин і Народны новинки, бо наші ествовања при тых шєлияких недорозумінях залежать од нашої єдноты, од взаимной підпори і чєсти.

З русиньских книжок, які вышли, высоко собі ціню: **Приповідкы на добру ніч Марії і Ерікы Костовых, Народ нивыды П. Р. Маґочія, Зелена фатаморґана, Сто вызнанных Русинів очами сучасників, Єдна стріча** (Выбране з короткой прозы Е. Кубека) **Марії Мальцовской, Аспірін Штефана Сухого, Аура Мірославы Лацовой, Юрковы пригоды Штефана Смолая**.

Кібы дух почливости і порозуміня выграв в Руській домі, кібы ся там скінчили недостойны звады, недостойны духа і посланя ёго закладателів, і жебы уж конечно служыў як дім, де є бібліотека, читальня, де ся бісідує о русиньских книжках, статях, де є модерна техніка, де звучить наша пісня, наше слово, был бы то, може, зачаток гармонії нашого культурного жывота.

Николай КСЕНЯК,

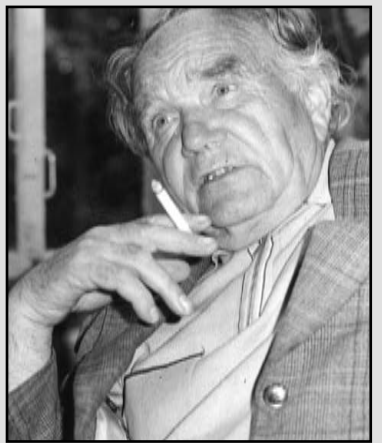
лауреат Премії А. Духновича за русиньску літературу

Писатель Михал Шмайда – в персональний енциклопедії ХТО Є ХТО

На пропозицію Сполочности Енді Варгола в Міджілабірцях, **WHO IS WHO CORP., PANAMA, філіалка Personenenzyklopädien AG, Zug у Швейцарії, 29. апріля 2008 умістила до своєї персональної енциклопедії міджі особности научного, політичного, господарьского, културного і умельцького жывота Михала ШМАЙДУ**, русиньского писателя, етноґрафа, фоклористу і антрополоґа.

Сполочность Енді Варгола ґратулує Михалови Шмайдови к тому світовому успіху і желать му много далших творчіх успіхів.

Др. Михал БИЦКО, ПгД., Ф. А. Б. І., председа СЕВ

Книжка про шырокий круг читателів

(ВЫСТУП АВТОРА КНИЖКЫ *NÁROD ZNIKADIAĽ* – ПРОФ. П. Р. МАґОЧІЯ НА СІЙ ПРЕЗЕНТАЦІЇ В СЛОВЕНЬСКИМ НАРОДНІМ МУЗЕЮ У БРАТІСЛАВІ 16. ЮНА 2008.)

На самый перед бы єм хотів выловити глубоко вдячность **Словенському народному музею в Братіславі**, главно заступцєві генералного директора того музею **проф. Павлови Мештянови**, котрый у сполупраці з **Музеєм русиньской культуры у Пряшіві** під веджінем директоркы **Др. Ольгы Глосіковой** зорганізовав тоту нашу стрічу на честь словенського виданя книжки *Народ нивыды*. Тото виданя бы не могло выйти без підпори двох особ: **Душана Чапловича**, віцепремєра Словенської рєпублікы, і **Стівєна Чєпы**, прєзідєнта *Norstone Corporation* з Торонта в Канаді. Дізаїн і публікацію ориґінального виданя книжки *Народ нивыды* реалізовало **Выдавательство Валєрія Падяка в Ужгороді**, котре сполупрацовало з **Александром Зозуляком** із редакції **Русин і Народны новинки в Пряшіві** на публікації словенського виданя. Переклад до словенського языка зробила **Др. Анна Плішкова з Пряшівской універзиты**. Барз дякую шыткым тым особам і інштитуціям. Може дакотры з вас уж знают, же автором книжки є Американ, профєсор Торонтської універзиты в Канаді. Інакше повіджено, виданя той книжки ся досправды стало міджінародным проєктом.

Але чом тільки позорности книжці зо 120 сторінками, з помірною куртым текстом і веце як 180 фотографіями, мапами ці іншыма ілустраціями? Думаєме сі, же одповісти на то мож так, же карпатськы Русины сі заслужили таку позорность. Міджітым, вышли уж тісячі книг ці статей о карпатських Русинах. Чім ся тогды одлишує од тых публікацій *Народ нивыды*?

Перше і найглавніше є то, же книга не є адресована спеціалістам, але шырокому округу читателів, котры знают мало, або цалком ніч не знают, о карпатських Русинах. Є правда, же особы русиньского походжіння, незалежно од країны, в котрій жыють, можуть в тій книжці найти дашто цінне, окреме кідь возьмєме до увагы факт, же много карпатських Русинів з розлічных причін знают барз мало, або і цалком ніч, о історії і культурі своїх предків. Але треба підкрєслити, же книга *Народ нивыды* была писана про читателів на цілім світі, котры ся интересують історіов і культуров карпатських Русинів. З той причіны книжка уж была видана в анґліцькім, румуньскім, русиньскім, словеньскім і українськім языку, пририхтованя суть переклады до хорватьского, чєського і польського языка. Самособов, жебы тот проєкт мож было поважовати досправды за міджінародный, мусиме подумати тых над перекладом до арабського, чиньского а може і до японьского і турецького языка.

Вышла довоочекована перша книжка баёк О. Кудзея

Зачатком юна 2008 Русин і Народны новинки выдав як свою 27. публікацію (но 84. публікація приправлена редакціов під таков істов назвов), а то вибір з баёк Осифа Кудзея під назвов МУДРОСТЬ ЖЫВОТА (Пряшів 2008, 88 стор.).

Мєно Нягівчана **Осифа Кудзея** (нар. 24. фебруара 1952 у Нягіві) в русиньскій культурі, а окреме в русиньскій літературі, не є цалком незнаме, бо главні ёго байкы, котры зачали виходити в *Народных новинках* і в часописі *Русин* по році 1989, не мож не поперечитовати.

В сфері культуры спершу ся хопив того, што ся в тім часі дало – аматерьского театру. Было то в 70-ых роках 20. стороча як зачав із непрофєсiональным нягівським театром, із котрым ходив выступати в рамках міджілабірьского Фєстивалу драмы і умельцького слова по селах і містах нєлем на выході Словєнска. Театер мав цалком добрый звук, жав успіхы нєлем на лабірьскій сцені. Самособов, грав на діалекті, зато го люди пріймали так позітивно. Театру присвятив коло 15 років.

До писаня ся Осиф Кудзей довго не пуцав,

хоць то дєсь на дні души тліло. Як сам повів, по українськы то якось не ішло, по словєнськы він – гордый Руснак з Нягіві – писати не хотів. А на діалекті якось не мав одвагу. Змїну принесли два моменты, по котрых му ёго внутро пошєтало: зроб то, буде то мати змысел. Важным фактом были порєволучны змїны, котры принесли кодифікацію русиньского языка, но перед тым імпульз про творіня в русиньскім языку му дав отець духовный Франтішек Крайняк. Він пришов до Міджілаборєць як свєщєник і занєдовго збачив чутивлєву душу і талант О. Кудзея. Міморядно духовно заложенный чоловік зачав ведно з о. Крайняком робити над перекладами до русиньского языка старославянських церьковных текств – єванґелій і апостолів. Окрем того, сам зачав писати тексты церьковных співанок і акафіст.

Другым полом творчости О. Кудзея є світська поезія, з котрой найвыпуклішы суть байкы. Байкы – то є властнo одраз жывота автора як гуморісты, чоловіка з позітивним наглядом на світ і на жыот. З гумором ёму

(**Закінчіння на 6. стор.**)

Міджі одборниками з цілого світа

Може занедовго ся у вашій бібліотеці дома, або і хоцьде у світі, обявить публікація **International Directory of Experts and Expertise**, котру видав **Америцький біографічний інститут (АБІ)** в місті **Рейліг** в штаті Северна Кароліна, США. В ей першій виданю будуть інформациі о особностях цілосвітового вызначу, які діють в розлічних сферах общественног живота і досягли в них визначны успіхи.

АБІ видає подобны книжки од свого взнику в року 1967. Выглядає одборників світа а найліпших кандидатів номінує на розлічны оцініня.

Нас тішить, же в тім виданю найдеме ай мєно **Др. Михала Бицка, ПгД., куратора і музеедучокога Музея модерного уменя Енді Варгола в Міджілабірцях**. У тій звязи владный вибор видавателів АБІ Др. Бицкови уділить узнання за ёго одборность в сфері сучасного уменя. Таке оцініня є великов сатисфакціов за роботу і досягнуты успіхи в конкретній области діяльности і мотиваціов к далшым метам наміряным на збогачіня духовного живота нас вшытких. (РІ)

Петро Солей – у председкыні парламенту Мадярської републіки

„Почлива пані председкыні, вірю, же єдным з вислідків нашої стрічі буде міст культури і екуменізму міджі нашима двома народами“ – з такыма словами передав Петро Солей букету руж оздоблену символічныма двома півкругами, што припоминають міст, кідь ся особно зышов **26. мая 2008 року з Каталін Сілі**, председкыні Народного згромаждіня парламенту Мадярської републіки в Будапешті.

Наймоладшый автор одборной літературы на Словакії і президент обчаньского здружіня НАПС пожадав председкыню мадярского парламенту о генералный **патронат над 4. НАПС Міджінародным екуменічным концертом духовных співів**, який ся одбуде **25. септембра 2008 року в Штатнім театрі в Кошіцях**. Ацію готує НАПС у сполупраці із Заступнієм Европської комісії на Словакії і з Магістратом міста Кошіці і буде єднов з акцій **Рока діалогу** міджі культурами Европской унії. Каталін

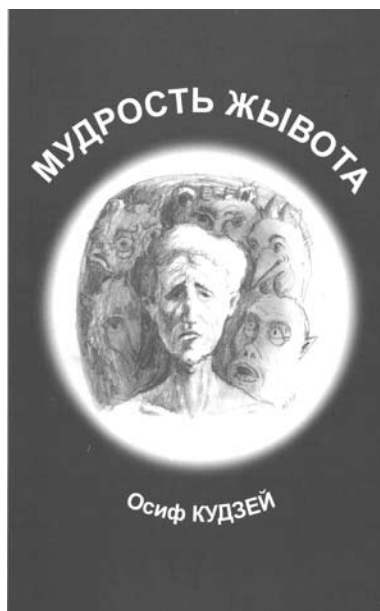
Сілі была согласна взяти патронат над концертом, котрого заміром є зєєдиняти, проглублєвати єзідуховный діалог і підпорвати взаємну толеранцію. Высповила хотїня прийти на тоту ацію. Шефка мадярского парламенту прияла як дар од наймоладшого автора пятёх книжок і 12 стріберных металій, які зображують вирішалны події в земнім животі Ісуса Христа, які vznikли у мінцовні в Кремніці. **Петро Солей** передав Каталін Сілі ай дяковне писмо за особну підпору екуменічных активностей здружіня. Председкыня мадярского парламенту перевзла ведно із своїм словенським колегом **Павлом Пашком** патронат над минулорічным екуменічным концертом, який був у Пряшові. Каталін Сілі подаровала Петрови Солеєви книжку о мадярськім парламенті із своїм підписом. При тій нагоді молодый Русин із Міджілаборця сі попозерав мадярський парламент і коруновачны клєноты угорських кралів. -пс-

Вышла довоочекована перша книжка баёк О. Кудзея

(Продовжіня із 5. стор.)

властным прозрадив, же найліпше ся му пише у пятніцю – по сповіді, кідь є „чіста душа і голова“. А одкы приходить інспірація?

У векшыны ёго баёк мож такой

на першый погляд дешіфровати народны фіглі або і повіданя старших людей, котры суть невычерпным жрідлом мудрости. Стачіть лем „хопити думку“, потім уж вшытко іде само. Но не все ся так дарить, бо автор мать амбіцію в байці нєлем переповісти першопланову думку, але хоче, жебы тот „мудрость живота“ была переповіджена і гуморным способом, жебы ся засміяв і побавив нєлем він сам при ей творіно, але і читатель. А тогды ся слова родять тяжко, треба їх довго передумовати, выбєрати, пасовати єдно ку другому, жебы эффект був доконалый.

Книжка баёк О. Кудзея, котра мать дві часті: **3 БАЙКАРЬСКОГО ЗАПИСНИКА** (іщі не публікованы новы быйкы) і **БАЙКЫ ВСЕ АКТУАЛНЫ** (публікованы главно в часописі *Русин і Народных новинках*) є писана простым, некомплікованым штїлом, зрозумілым кождей групі і кождей віковій категорії, зато будуть наісто гляданов поживов про шырокий круг русиньского читателя.

ПгДр. Кветослава КОПОРОВА

Найліпше єй пасує роль Русинкы

Стрітили сьме ся в росвітній загороді. Быв май – найкрасшый місяць в році, який вливать до душы чоловіка лем тоты найшумнішы чувства. Пробуджена природа нукать свою красу повныма пригорщами. Найвеце нам чарують росвітнуты, як кібы молоком обляты стромы, свіжозелена цавната трава, а в ній повно розмаїтого квітя. В такій природній сценерії ся барз добрі бісїдує, а кідь іщі мате к тому приємного партнера на бісїду, нитка розговору ся сама од себе крутить. Таков партнерков в тоты дні мі была **Інж. Соня Бошелова**, симпатічна і приємна пані, яка нас прияла у своїй высше описованій загороді в Пряшові. Прічыны нашого розговору, які хочете. Є посланкыні Мїстського заступництва в Пряшові уж другый волебный період, є подникательков, ангажує ся в русиньскім русі. Окрем того, є ту май... Є дітков своїх родічів, матірєв, манжелков, жєнов, котра ся снажить тримати три углы в хыжі. А вшытко то робить з усмівом, з добров дяков.

– **Політіков єм ся інспіровала вдяка своїм двоим сынам. В 1996 році старшый сын Іван як 18-річний був в Америці на рік в школі, а молодшый Мішко – 15-річний, в Норьску. В тім році ся стали всякы події в політіці, включно одволочіня тогдышнього президентского сына до Австрії, потім смерть Реміяша... Мій Іво писав з Америки, што ся творить на Словенську, же ці не знаме дашто робити з тым. Тогды єм вступила до політіки. Таки были условія. Мушу повісти, же сьме барз позітивно ціла родина прияли „ніжну“ революцію, отець, мама, вшыткы сьме были барз щастны. Та я собі подумала, же мушу быти при тім, абы єм знала одповідати своїм дітєм.**

Тогды ся вытворила Демократічна унія, пак СДК, а днесь СДКУ. Так тоты фарбы обгаює ай в мїстськім пряшівскім парламенті пані Інж. Соня Бошелова, а на старшунку має ведно ай з МУДР. Василєм Янком найвекше сідліско в Пряшові – Секчов. Їх двоох заслугов было і то, же єдна з улїц в Пряшові дістала назву Русиньска улїця, місто Празькой улїці. Доктор Янко запропонував тоту ідею, а міджі тьма, які емотівно єй підпорили, была якраз і пані Соня.

І хоць ся народила в Пряшові, чує ся Пряшівчанков, має прекрасне одношіня к двоим русиньскым селам – ку Кечкіцям, де ся народив єй отець, середнєшкольскый професор Михал Бача, який ся заслужив і о выбудованя Середнєй економічної школы в Пряшові, і ку селу Ростокы, скады походила мама. Соня была середушня. Має іщі старшу сестру Ленку і молодшого брата Михала.

– **Барз в добрім сі споминам, як сьме ходили к нашим бабкам. Там єм ся навчила по русиньскы бісїдувати. Правда, ай наші родічі дома лем так бісїдували. Любили сьме ходити до тых сел. Любили сьме там ходити на Великдень, были сьме свідками облячак, як дічата втікали сьме до хлівука перед обливачами, всякды ся крыли, лем бы нас хлопці не нашли. Ішли сьме з кобриком святити паску, а потім ся втікали із церкви, же хто буде першый з кобриком дома, – повідать пані Бошелова, а очі ся єй сміють од радости. Спомины єй єрїють, видно, же на ній зохабили свій слід аж дондєсь. – Не можу забути на інтересну сітуацію про нас дітей, кідь ся іщі за тмы ішло святити. Были то прекрасны часы, кідь сьме через вакації у діда і бабкы по подї бігали, дупотїли, біду робили, але і глядали тасмны предмети... Любили єм лозити по черешнях. На селі было весело, озыває ся спів... На то ся не дасть забути.**

Наісто, на пригоды з дітства ся забути не дасть, а кідь суть такы красны і веселы, які зажила пані Соня із своїма сородицями в чаровных русиньскых селам Кечкіцї і Ростокы, Свідницького окресу, з одступом часу ся на них все веце і веце споминать лем з носталгіов. Іщі же хопем суть спомины.

Пані Соня будовала свій живот, як каждый молодый чоловік. Скінчила Середню економічну школу в Пряшові, пак високу економічну в Братиславі, де уж на вступных экзаменах спознала свого мужа Івана Бошела, родака із Мартіна, мама якого была із Шумяца, де, як знаєме, жив русиньскый дух як у церкви, так і в традиції. Ёго мама на свадьбі бісїдувала красным середнєсловенським діалектом, але молитва „Отче наш, іже єси...“ єй зістала,

знала ай вшыткы русиньскы співанкы співати. О дідові ся традує, же цілый живот глядав Яношіків поклад, на копаня наїмає робітників, котрым было треба платити, аж наконєць стратив велє з маєтку, а так і не нашоє гляданий поклад, скінчив у великій біді. Ай Іван, єй муж, виростає у тяжкых соціально-економічных условіях, о то веце ся снажив дашто в животі досягнути, на што не могла не обернути увагу красна молода штудентка із синіма очима Соня, який спочатку поживів зошым із лекціями, а пак од третєго річника зродила ся міджі нима любов... Соню він очароває своїма знаннями, серьезным приступом к животу, добротам. Може судьба русинства іх дала догромады. Може Бог так хотів. Іван завав до родини, як сын, і дондєсь так є. Соня была девять років програматорков у выпочтовім центрі в ОЗКН в Пряшові, робила у ВУКОВі як ведуча інформаційного сістєму і інде, од 1993 року ся занимає учовництвом і ведно з мужом, який є шефом аудіторів на Словакії – аудіторьсков работов.

Точны рахункы, живот фірем, одгады... Вшытко мі то припадать таке далеке. Але тым ся живить пані Соня і єй муж, выбудовали сї уж солідну фірму. А в слїдах родічів ідуть ай сынове. Словом, треба то знати. Кідь ся але позерам на тоту жену з гладков тварєв природной красы, слухам черкотливу русиньску бісїду, ніжный голос, який заспокоює, одкрывам далшу дімензію характеру нашої нової знамой. Є цілов своєї душов запалена за русинство, а чім дале, тым веце ся ангажує за то то діло ці то вже у Мїстській організації Русиньской оброды, до работы котрой єй підхопє наш знамый карікатурист і шеф організації в Пряшові Федор Віцо, або найновше в Обществі А. Духновича, Руськым клубі – 1923 в Пряшові, слїдує нещастну сітуацію коло Руського дому, живоє ся інтересує о нашу культуру, літературу, прєсу, а кідь треба і підпорить. Нихто єй то не приказоває, ідь, ангажуй ся. Пришло то само од себе? Не є то аж цалком так. Заговорив голос кровли.

– **Є то у мі. Кідь собі подумам, як тяжко жили наші Русины в минулости, і в Кечкіцях, і в Розтоках, мали хыжы під соломаныма стрїхами, де не были дилі, лем земля, козы, вівці, куркы перебували, главно взимі, доведна з людьми. Пришли з Америки в 60-ых роках і фотили, як чудо. А наші люде были такы добры... Лемже все были на хвості інтересу. Тогды єм то брала як нормалне. Але аж тепер єм сі усвідомила то то вшытко. Як і наші традиції. Не знам, ці дакотрый народ має такы співанкы, як Русины, повны ласкы, добра к родічам, милій, природі. Як не любити тоты співанкы, тот народ?!**

В маєвій росвітній загороді є рушно. З кістков в зубах побїгує пес Кліф, мілачїк молодшого сына Міша, на сонїчку ся выгрівають мачка Тіна. Ани ся не здасть, же за стїнами зреконструованого дому іде робота фірмы. Пані Соня на час одбігла од каждоденных робочих повинностей. З того вшыткого, што повіла, і як єй знаме з телевизійной образков, кідь выступать як посланкыня за місто Пряшів, кідь нам высвітлює, што то є аудіт, кідь з ласков говорить о сынах, о мужови, – вызерать, же вшыткы роботы ся снажить робити, як найліпше знає. Вшытко є впорядку. Так має быти.

А предці, подля нас, найліпше єй пасує роль Русинкы. **Марія МАЛЬЦОВСКА**, фотка авторкы

Придьте на молодежну акцію

КРЕМЕНЕЦЬ 2008,

І. Интеррегіоналну срічу у Карпатах на горі Кременець, де ся сходять штатны граніці Словенська, Польска і України і котра ся організує під покровительством **Світової рады Русинів 28. юна 2008.**

Карпатськы Русины – єден нерозділный народ!

Контакт: Мгр. Петро Крайняк – petrorusyn@centrum.sk

НАРОДНЫ НОВИНКИ

Выдавать **Русин і Народны новинки** за помочи Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мгр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛІШКОВА, ПгД. Адреса: **Їудовє новини, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR.** Tel.: 051/772 56 29. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, або 27,- \$, або 18,- € до загранича поштов ІІ. кл. 39 \$ або 26 €, поштов І. кл. 44 \$ або 30 €, заплатити мож і в редакції, банковым переводом або поштовов поужажков на ч. рахунок 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, robačka Prešov. Реістрацне ч. **МК SR 417/91, МІС 49 438.** Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на интернеті: www.rusynacademy.sk, <http://narodny-novynky.presov.sk>, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2